

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри _____
д.е.н., проф. Лоханова Н.О.
“ ____ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності **облік та аудит**

за темою:

«Теоретичні основи та діюча практика обліку, аудиту та аналізу розрахунків з кредиторами та дебіторами (на прикладі ТОВ «ЦЕМЕНТ»)»

Виконавець

студент (ка) _____ ОЕФ
Стеблян Любов Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

канд. екон. наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Подвальна Наталія Едуардівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ	
ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ	7
1.1. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості, їх класифікація та оцінка	7
1.2. Організаційні засади обліку дебіторської та кредиторської заборгованості	13
1.3. Проблемні питання обліку дебіторської та кредиторської заборгованості	19
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ	
З ДЕБІТОРАМИ ТА КРЕДИТОРАМИ НА ПРИКЛАДІ	
ТОВ «ЦЕМЕНТ»	24
2.1. Особливості обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства	24
2.2. Оцінка стану внутрішнього контролю підприємства та напрямки його удосконалення	34
2.3. Методологічні основи аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості	39
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ТА	
КРЕДИТОРАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ЦЕМЕНТ»	44
3.1. Дебіторська заборгованість, її місце у активах підприємства та аналіз її складових	44
3.2. Кредиторська заборгованість, її місце у джерелах формування активів підприємства та аналіз її складових	52
3.3. Аналіз якості дебіторської та кредиторської заборгованості ...	57
3.4. Аналіз впливу чинників на зміну коефіцієнта поточної ліквідності	62
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальність теми. Природними складовими бухгалтерського балансу підприємства є дебіторська та кредиторська заборгованість. Вони виникають у результаті розбіжності дати появи зобов'язань з датою платежів по них. Впливають на фінансовий стан підприємства як розміри балансових залишків дебіторської та кредиторської заборгованості, так й період оборотності кожної з них. Тому організація обліку, аудиту та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості має стратегічне значення для підприємств будь-якої галузі та форми власності. Необхідність врахування змін бізнес-середовища, які змушують суб'єктів господарювання знаходити нові підходи до оптимізації цього процесу, опрацьовувати нові форми та методи аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості сприяють підвищенню уваги до стану дебіторської та кредиторської заборгованості. Новітні досягнення у галузі сучасних інформаційних технологій дозволяють вдовільнити потреби щодо необхідності розробляти системи оцінки показників щодо стану розрахунків. Все це підкреслює необхідність автоматизаційної обробки потрібної інформації та прийняття відповідних управлінських рішень.

Методика обліку, аудиту та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості є невід'ємною частиною системи бухгалтерського обліку підприємства та його фінансової звітності. Великою мірою визначається важливість та необхідність гармонізації теорії та практики вітчизняного бухгалтерського обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Стабільність економіки неможлива без фінансової стійкості підприємства. Саме стійкість є запорукою міцного положення підприємства та основою його виживання. Найбільший вплив на діяльність підприємства надають внутрішні чинники. Серед них особливе місце займає наявність дебіторської та кредиторської заборгованості. Дебіторська заборгованість є одним з основних джерел формування фінансових потоків платежів й джерелом погашення кредиторської заборгованості.

Для підприємства дуже важливо не допустити необґрунтованого збільшення сум боргів дебіторів і, вчасно виставляти платіжні рахунки, стежити за термінами їх оплати, уникати дебіторської заборгованості з високим ступенем ризику та своєчасно вживати заходів щодо витребування простроченої заборгованості.

Питанням обліку, аналізу та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості присвячені наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Значний внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку та економічного аналізу зробили такі вітчизняні вчені, як М.Д. Білик, М.Т. Білуха, І.О. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Городянська, С.Ф. Голов, Й.Я. Даньків, В.І. Єфіменко, Л.М. Кіндрацька, Р.О. Костирко, Г.Г. Кірейцев, Г.О. Кравченко, М.В. Кужельний, Ю.А. Кузьмінський, А.А. Мазаракі, Є.В. Мних, О.А. Петрик, В.В. Сопко, В.Г. Швець, а також зарубіжні вчені А. Апчерча, І. Бернар, К. Друрі, Р. Каплана, Д. Стоун, К. Хітчинг та ін.

Дискусійність багатьох теоретичних положень, їхнє практичне значення зумовили вибір теми, мету, завдання, предмет і структуру випускної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження в роботі є дослідження теоретичних, науково-методичних та прикладних питань з обліку, аудиту та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості та розробки пропозицій вдосконалення обліку, аудиту та аналізу на підприємстві.

Відповідно до зазначеної мети визначено наступні взаємопов'язані завдання методичного, організаційного, теоретичного та практичного характеру дослідження:

- дослідити економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованості з урахуванням положень міжнародних та вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності;
- розкрити особливості діючої практик організації та застосування методики обліку дебіторської та кредиторської заборгованості з урахуванням сучасних вимог до них;

- дослідити види та порядок здійснення внутрішнього контролю та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві;
- проаналізувати стан дебіторської та кредиторської заборгованості на базовому підприємстві за даними фінансової звітності та на основі результатів контролю, аудиту та аналізу запропонувати управлінські рішення.

Об'єкт і предмет дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методично-організаційних та практичних аспектів бухгалтерського обліку, аудиту та економічного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості.

Об'єктом дослідження є дебіторська та кредиторська заборгованість на підприємстві ТОВ «Цемент», яке є правонаступником Одеського цементного заводу, який було створено в 1965 році. Компанія виготовляє високоякісну та конкурентоспроможну продукцію. Головним видом діяльності Компанії є виробництво та реалізація цементу: портландцемент та шлаковий цемент. В травні 2005 р. завод було придбано португальською компанією (C+PA, Cimento e Produtos Associados, S.A.), чийми акціонерами є CIMPOR Cimentos de Portugal S.A. (один із світових лідерів виробництва цементу) та Teixeira Duarte, Engenharia e Construções (крім іншої профільної діяльності є провідним португальським підрядником).

З цього моменту на Одеському цементному заводі, відомому на українському ринку під торговою маркою «ЦЕМЕНТ», був проведений ряд інвестицій, спрямованих на покращення позицій компанії. В кінці 2011 року компанія CRH придбала контрольний пакет акцій Компанії. Група CRH має представництва в 35 країнах світу і є одним з провідних світових виробників будматеріалів. Також CRH володіє 100% акцій Подільського цементного заводу (м. Кам'янець-Подільський).

Компанія має наступні виробничі відділи: кар'єр, дроблення сировини, помел шламу, помел вугілля, випал клінкеру, сушка шлаку, помел цементу, упаковка, експедиція.

Облік на підприємстві здійснює бухгалтерія. Облік автоматизовано на базі використання спеціалізованої програми «1С:Підприємство».

Організація та ведення обліку здійснюється на підставі прийнятого підприємством наказу про облікову політику.

Методи дослідження. Дослідження, яке проводилось під час написання випусної роботи базувалось на діалектичному підході до вивчення сучасного стану обліку, аудиту та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. В процесі дослідження використовувались такі загальнонаукові методи пізнання, як аналіз і синтез, індукція, дедукція, групування й порівняння, конкретизація. Для обробки даних, наведених у випускній роботі застосовувались такі методичні прийоми, як огляд, документальна перевірка, техніко-економічні розрахунки, аналітичні групування, структурний аналіз, чинників аналіз, узагальнення.

Інформаційною базою дослідження є нормативні та законодавчі документи, що регламентують організацію та ведення обліку в Україні, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених довідково-інформаційні видання, матеріали науково-практичних конференцій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження, спрямовані на вдосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, можуть бути використані при організації роботи бухгалтерії, аналізу структури та складу дебіторської та кредиторської заборгованості та управління ними на підприємстві з метою підвищення його платоспроможності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі господарювання дебіторська та кредиторська заборгованість мають істотний вплив на фінансову стабільність підприємства, тому є предметом безперервного контролю з боку керівництва й фінансових служб. Раціонально організований облік та контроль виникнення і погашення дебіторської та кредиторської заборгованості сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій.

Тісний взаємозв'язок і взаємообумовленість дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємствах обумовлюють необхідність управління з метою координації їх розмірів і руху і оптимального розміру вільних коштів.

Створення ефективної системи контролю за якістю обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації заборгованості, уніфікації способів її оцінки та документів аналітичного обліку.

Одним з основних нормативно-правових документів, які регламентують відображення дебіторської та кредиторської заборгованості в бухгалтерському обліку є П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та ПСБО 11 «Зобов'язання».

Важливим питанням обліку є вдосконалення методики визначення суми резерву сумнівних боргів.

На основі аналізу наукових праць і проведення досліджень у цій сфері обліку можна, на нашу погляд, назвати кілька проблемних питань:

- облік довгострокової дебіторської заборгованості згідно з вимогами П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»;
- відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі. Крім цього, співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованостей на різних підприємствах одної галузі буває неоднаковим, що не дозволяє встановити балансування між ними;
- вивчення обліку сумнівних боргів, зокрема резерву на їх покриття з метою зближення бухгалтерського та податкового обліку;

- потреба змін у будові реєстрів аналітичного та синтетичного обліку дебіторської заборгованості.

Для ознайомлення з особливостями обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості обрано ТОВ «ЦЕМЕНТ». Головним видом діяльності Компанії є виробництво та реалізація цементу

Компанія має наступні виробничі відділи: кар'єр, дроблення сировини, помел шламу, помел вугілля, випал клінкеру, сушка шлаку, помел цементу, упаковка, експедиція. В складі Компанії також є обслуговуючі відділи: відділ технічного контролю та управління якістю, склад матеріалів, енерго-механічна служба, відділ логістики (автотранспортний і залізничний ділянки), відділ екології і ТБ, відділ постачання, генеральна дирекція, адміністративно-виробнича дирекція, адміністративно-фінансова дирекція, комерційна дирекція.

Середньооблікова кількість працівників на кінець 2016 року складає 98 осіб.

Порядок організації бухгалтерського обліку та облікової політики підприємства визначено наказом про облікову політику. В наказі зазначено коло осіб, на яких покладено обов'язки ведення обліку, межа суттєвості для показників фінансової звітності, методи нарахування амортизації, оцінки запасів при вибутті та інші елементи.

Бухгалтерський облік на ТОВ «ЦЕМЕНТ» здійснює бухгалтерія, яка є самостійним структурним підрозділом, що підпорядкований головному бухгалтеру та фінансовому директору. Штат бухгалтерії складається з п'яти осіб. Облік автоматизовано на базі використання спеціалізованої програми «1С:Бухгалтерія». Використання автоматизованого обліку підприємства дозволяє отримувати всі необхідні форми первинних документів та облікових реєстрів і звітів, що пропонує програма. Різні звіти мають різні можливості деталізації інформації.

Формування сум дебіторської та кредиторської заборгованості проходить на рахунках 6 та 3 класу. Поява дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства пов'язана з відображенням в обліку розрахунків за надані та

отримані послуги, реалізовану продукцію, отриману сировину, розрахунків з бюджетом по податках, щодо яких вони виникають при здійсненні господарської діяльності тощо. До основних операцій за якими виникають суми дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги належать операції відвантаження продукції покупцю. Взаєморозрахунки та відвантаження продукції відповідають умовам договорів поставки цементу. Для перевезення вантажу використовується, як власний, так і залучений через автоперевізників автотранспорт. Перевезення вантажу через автоперевізників оформлюється відповідно до умов договорів про перевезення вантажів.

Ведення рахунків відповідає існуючим вимогам. Узагальнення інформації стосовно всіх рахунків обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства формується в програмі автоматично і виводиться для користувача у формі журналів-ордерів, аналізів рахунків, оборотно-сальдових відомостей.

Аналітичний облік розрахунків з контрагентами (покупцями і постачальниками) ведеться в розрізі контрагентів, договорів і рахунків-фактур.

З метою удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості з урахуванням того, що облік є автоматизованим на підприємстві, пропонується здійснити наступні заходи:

- створити додаткову інформаційну базу дебіторсько-кредиторської заборгованості за учасниками розрахунків з обов'язковою її класифікацією за термінами погашення;
- проаналізувати за допомогою співставлення в електронній формі взаємні вимоги та зобов'язання і знайти найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості;
- провести взаємозаліки, поступово скорочуючи обсяги заборгованості;
- ввести поточний контроль обліку наявної заборгованості, своєчасності проведених взаєморозрахунків.

Проведені дослідження дають змогу зробити висновок, що особливу увагу необхідно приділити механізму оперативного контролю, який включає цільові завдання оперативного контролю: визначення й удосконалення

інформаційного забезпечення; удосконалення аналітичної бази; координацію планування, регулювання, контролю; розробку альтернативних варіантів прийняття управлінських рішень, а також функції оперативного контролю: превентивний контроль на стадії планування й прогнозування; поточний фінансовий (розрахунковий) контроль; ретроспективний контроль.

Метою внутрішнього контролю кредиторської та дебіторської заборгованості є підтвердження реальності та достовірності сум, відображених в обліку та звітності. Стан внутрішнього контролю з боку бухгалтерії підприємства оцінюється, виходячи з аналізу організації розрахунково-фінансової роботи, звірки розрахунків, матеріалів листування з постачальниками, ефективності претензійної роботи, ужитих заходів щодо зниження кредиторської і дебіторської заборгованості.

Рекомендуємо використовувати аналіз дебіторсько-кредиторської заборгованості, як інструмент покращення фінансового стану та формування стратегії кредитної політики в умовах інфляції; винаходити можливості збільшення кількості замовників; контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями; розширити систему авансових платежів; своєчасно виявляти недопустимі види дебіторської і кредиторської заборгованості, до яких, в першу чергу, відносяться прострочена заборгованість постачальникам, прострочена заборгованість покупців понад три місяці, прострочена заборгованість з оплати праці і по платежах до бюджету, позабюджетних фондів.

Одним з важелів покращення обліку й аудиту дебіторської заборгованості є створення на підприємстві спеціальної служби внутрішнього аудиту. Це може сприяти ефективному та оперативному забезпеченню інформацією керівництва про стан розрахунків для прийняття управлінських рішень та складання звітності.

Під час проведення аналізу розрахунків з дебіторами та кредиторами на ТОВ «ЦЕМЕНТ» було виявлено, що у 2016 році в порівнянні з 2014 роком активи підприємства збільшились на 5498 тис. грн. Це збільшення було

викликано збільшенням активів у 2015 році порівняно з 2014 роком на 17614 тис. грн., але у 2016 році порівняно з 2015 роком вони зменшились на 12116 тис. грн.

Збільшення активів у 2015 році порівняно з 2014 роком було викликано збільшенням оборотних активів на 32859 тис. грн. і їх частка в загальній сумі активів зросла на 8,96% , але відбулось зменшення необоротних активів на 15245 тис. грн. і їх частка в загальній сумі активів зменшилась на 8,96%.

Збільшення оборотних активів за цей період відбулось за рахунок збільшення грошових коштів та їх еквівалентів на 28567 тис. грн. і їх частка в загальній сумі оборотних активів зросла на 14,12%, запасів на 4405 тис. грн., але їх частка зменшилась на 6,26%, коштів у розрахунках на 311 тис. грн. і їх частк в загальній сумі оборотних активів зменшилась на 7,09%. При цьому відбулось зменшення інших оборотних активів на 406 тис. грн. і витрат майбутніх періодів на 18 тис. грн. Їх частки в загальній сумі оборотних активів відповідно зменшились на 0,72% та 0,05%.

У 2016 році в порівнянні з 2015 роком активи підприємства зменшились на 12116 тис. грн. Це зменшення було викликано зменшенням необоротних активів на 13318 тис. грн. і їх частка в загальній сумі активів зменшилась на 1,6%. При цьому оборотні активи збільшились на 1202 тис. грн. відповідно їх частка в загальній сумі активів зросла на 1,6%.

У свою чергу збільшення оборотних активів було викликано збільшенням запасів на 8163 тис. грн. і їх частка зросла на 7,74%, коштів у розрахунках на 1315 тис. грн. і їх частка в загальній сумі оборотних активів зросла на 1,11%, інших оборотних активів на 853 тис. грн. і їх частка в загальні сумі оборотних активів збільшилась на 0,85% та витрат майбутніх періодів на 3 тис. грн., але їх частка не змінилась. Також відбулось зменшення грошових коштів та їх еквівалентів на 9132 тис. грн. і відповідно їх частки в загальній сумі оборотних активів зменшилась на 9,7%.

В цілому у 2016 році в порівнянні з 2014 роком збільшення активів підприємства на 5498 тис. грн. було викликано збільшенням оборотних активів

на 34061 тис. грн., але необоротні активи зменшились на 28563 тис. грн. При цьому слід відзначити, що частка оборотних активів в загальній сумі активів зросла на 10,56%, а необоротних зменшилась на 10,56%.

В свою чергу збільшення оборотних активів було викликано збільшенням грошових коштів та їх еквівалентів на 19435 тис. грн. і їх частка в загальній сумі оборотних активів зросла на 4,42%, запасів на 12568 тис. грн. і їх частка зросла на 1,8%, коштів у розрахунках на 1626 тис. грн., але їх частка в загальній сумі оборотних активів зменшилась на 5,98%. Крім того на підприємстві відбулось збільшення інших оборотних активів на 447 тис. грн. і зменшення витрат майбутніх періодів на 15 тис. грн. Відповідно, відбулось збільшення частки інших оборотних активів в загальній сумі оборотних активів на 0,13% та зменшення частки витрат майбутніх періодів на 0,05%.

Таким чином, проаналізувавши активи ТОВ «ЦЕМЕНТ» за 2014 – 2016 роки, ми зробили висновок, що на протязі цього періоду частка коштів у розрахунках або дебіторської заборгованості підприємства у загальній сумі оборотних активів постійно коливалась, так у 2014 році вона складала 22,56%, у 2015 році вже 15,47%, а у 2016 році – 16,58%, тому нами було проведено більш детальний аналіз дебіторської заборгованості за цей період, який показав, що дебіторська заборгованість у 2016 році порівняно з 2014 роком зросла на 1626 тис. грн. за рахунок її збільшення у 2015 році порівняно з 2014 роком на 311 тис. грн. та у 2016 році порівняно з 2015 роком на 1315 тис. грн.

У 2014 році дебіторська заборгованість на 53,55% складалась з дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги; на 19,76% з дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом; на 17,53% з дебіторської заборгованості за виданими авансами; на 7,40% з дебіторської заборгованості за розрахунками із внутрішніх розрахунків та на 1,76% з іншої поточної дебіторської заборгованості.

У 2015 році дебіторська заборгованість на 61,45% складалась з дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги; на 29,87% з дебіторської заборгованості за виданими авансами; на 8,56% з дебіторської

заборгованості за розрахунками із внутрішніх розрахунків; на 0,11% з іншої поточної дебіторської заборгованості та на 0,01% з дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом.

У 2016 році дебіторська заборгованість на 61,32% складалась з дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги; на 30,32% з дебіторської заборгованості за виданими авансами; на 7,89% з дебіторської заборгованості за розрахунками із внутрішніх розрахунків; на 0,46% з дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом та на 0,01% з іншої поточної дебіторської заборгованості.

Як ми бачимо на підприємстві ТОВ «ЦЕМЕНТ» у 2014 – 2016 роках відбувалось постійне збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги та дебіторської заборгованості за виданими авансами. Крім того, спостерігались постійні коливання дебіторської заборгованості за розрахунками із внутрішніх розрахунків, іншої поточної заборгованості та дебіторської заборгованості за виданими авансами.

На наступному етапі аналізу, нами було проведено аналіз складу, структури та динаміки джерел формування активів ТОВ «ЦЕМЕНТ» за 2014 – 2016 роки, який показав, що загальна сума джерел активів у 2016 році порівняно з 2014 роком зросла на 5498 тис. грн. за рахунок збільшення у 2015 році порівняно з 2014 роком на 17614 тис. грн., але у 2016 році порівняно з 2015 роком вона зменшилась на 12116 тис. грн.

У свою чергу, дані зміни були викликані у 2015 році порівняно з 2014 роком за рахунок збільшення зобов'язань підприємства на 293859 тис. грн. Що стосується власного капіталу, то у цей період на підприємстві він відсутній і його нестача зросла на 276244 тис. грн. При цьому відбулись зміни у структурі джерел формування активів, так частка зобов'язань підприємства росла на 83,72%, а частка власного капіталу зменшилась на 83,72%. Також слід відзначити, що зобов'язання підприємства на 91,50% складались з довгострокових зобов'язань і на 8,5% з поточних зобов'язань і відбулось їх

збільшення на 268941 тис. грн. за рахунок збільшення довгострокових зобов'язань і на 24917 тис. грн. за рахунок поточних зобов'язань.

У 2016 році порівняно з 2015 роком зменшення джерел формування активів на 12116 тис. грн. відбулось за рахунок збільшення нестачі власного капіталу на 296201 тис. грн. і його частка в загальній сумі джерел зменшилась на 99,65%, але при цьому зобов'язання підприємства збільшились на 284085 тис. грн. і їх частка в загальній сумі джерел зросла на 99,65%.

Слід зазначити, що у цей період зобов'язання підприємства на 45,45% складались з довгострокових зобов'язань та на 54,55% з поточних зобов'язань.

В цілому за період з 2016 року по 2014 рік збільшення джерел формування активів було викликано збільшенням зобов'язань підприємства на 577943 тис. грн. і їх частка в загальній сумі джерел формування активів підприємства зросла на 183,37% та збільшенням нестачі власного капіталу підприємства на 572445 тис. грн. і його частка в загальній сумі джерел зменшилась на 183,37%.

Що стосується наявності власних оборотних коштів, то у продовж аналізованого періоду підприємство відчуває їх нестачу й крім того вона з кожним роком збільшується, що свідчить про не стійкий фінансовий стан підприємства так як воно працює лише на залучених коштах.

Отже, ми бачимо, що на підприємстві ТОВ «ЦЕМЕНТ» за 2014 – 2016 роки відбулись зміни у його зобов'язаннях, так вони у 2014 та у 2015 роках відповідно займали 91,48% та 91,50% складались з довгострокових зобов'язань і лише на 8,52% та 8,50% з поточних зобов'язань. У 2016 році ситуація змінилась і зобов'язання підприємства вже на 54,55% складались з поточних зобов'язань і на 45,45% з довгострокових. Тому виникла необхідність провести аналіз динаміки та складу поточних зобов'язань підприємства ТОВ «ЦЕМЕНТ» за 2014 – 2016 роки, який показав, що поточні зобов'язання підприємства у 2016 році порівняно з 2014 роком збільшились на 500316 тис. грн. Дане збільшення відбулось за рахунок їх збільшення у 2015 році порівняно

з 2014 роком на 24917 тис. грн. та у 2016 році порівняно з 2015 роком вони зросли на 475399 тис. грн.

Слід відзначити, що таке стрімке збільшення поточних зобов'язань у 2016 році було викликано появою на підприємстві поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями у сумі 421449 тис. грн.

Що стосується інших видів поточних зобов'язань, то за аналізований період відбулось зменшення лише по поточній кредиторській заборгованості за розрахунками з оплати праці на 14 тис. грн., а по всім іншим видам кредиторської заборгованості відбулось збільшення. Так, поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків впродовж аналізованого періоду зросла на 67843 тис. грн., інші поточні зобов'язання збільшились на 5802 тис. грн., поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами на 3319 тис. грн., поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на 1593 тис. грн.

Аналіз якості дебіторської та кредиторської заборгованості показав, що за аналізований період на ТОВ «ЦЕМЕНТ» коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості постійно збільшується. Тобто у 2015 році порівняно з 2014 роком він виріс на 1,7, тобто оборотність прискорилаь, про що свідчить зменшення тривалості періоду погашення дебіторської заборгованості на 3 дні.

У 2016 році порівняно з 2015 роком коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості виріс на 3,7, а тривалості періоду погашення дебіторської заборгованості скоротилась на 4 дня.

В цілому за аналізований період коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості виріс на 5,4, а тривалості періоду погашення дебіторської заборгованості скоротилась на 7 днів.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що у 2016 році порівняно з 2014 роком на підприємстві ТОВ «ЦЕМЕНТ» стан розрахунків покращився і таким чином ця ситуація позитивно вплинула на ліквідність

(платоспроможність) поточних активів, а отже і на фінансовий стан підприємства.

В процесі аналізу залученого капіталу ТОВ «ЦЕМЕНТ» було встановлено, що на підприємстві відбувається збільшення тривалості періоду погашення кредиторської заборгованості, так у 2014 році тривалість періоду погашення кредиторської заборгованості складала 49 днів, у 2015 році 94 дні, а у 2016 році 397 днів. Тобто збільшення за три роки складає 348 днів, у тому разі у 2015 році порівняно з 2014 роком збільшення (уповільнення) складало 45 днів, а у 2016 році порівняно з 2015 роком тривалість погашення кредиторської заборгованості уповільнилась на 303 дні. Значне збільшення тривалості погашення кредиторської заборгованості за останній рік було викликано тим, що у підприємства з'явилась поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями у розмірі 421449 тис. грн.

Тому, на наступному етапі аналізу, нами було проведено контроль співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості. Так, у 2016 році на ТОВ «ЦЕМЕНТ» кредиторська заборгованість перевищує дебіторську заборгованість на 106631 тис. грн.

Все вищенаведене, дало змогу рекомендувати керівництву ТОВ «ЦЕМЕНТ» особливу увагу звернути на стан та структуру дебіторської та кредиторської заборгованості, а саме на заборгованості по розрахункам. Проводити їх детальний аналіз, щодо реальності цих сум за інформацією укладених договорів, контрактів та інших документів, які засвідчують стан поточних розрахунків підприємства.

Нами було проведено аналіз впливу чинників другого порядку на коефіцієнт загальної ліквідності, який показав, що на початок 2014 року коефіцієнт ліквідності становив 3,57 і відповідав нормативному значенню, та свідчив про те що підприємство за рахунок мобілізації усіх оборотних коштів мало змогу розрахуватись по своїм боргам 3,5 рази. На кінець року коефіцієнт ліквідності зменшився і становив 1,96, й вже не відповідав нормативному

значенню і свідчив про те що підприємство за рахунок мобілізації усіх оборотних коштів мало змогу розрахуватись по своїм боргам на 196%.

У 2015 році також відбулось незначне зменшення значення коефіцієнта і на кінець року він становив 1,69. Тобто, за рахунок мобілізації усіх оборотних коштів підприємство мало змогу розрахуватись по своїм боргам на 169%.

На кінець 2016 року коефіцієнт ліквідності складав 0,19, що не відповідає нормативному значенню, тобто за рахунок мобілізації усіх оборотних коштів підприємство мало змогу розрахуватись по своїм боргам лише на 19%.

У 2015 році значення коефіцієнту поточної ліквідності складало 1,69, за аналізований період він зменшився на 1,59 і на кінець 2016 року складав 0,19. Але і в 2015 році і в 2016 році значення коефіцієнта не відповідає нормативному значенню. Крім того, було виявлено, що зменшення коефіцієнту відбулось під впливом поточних зобов'язань і в зв'язку з цим він зменшився на 1,59, але за рахунок впливу оборотних активів він збільшився на 0,09.

Після проведення розрахунків, щодо впливу чинників другого порядку на зміну величини коефіцієнта загальної ліквідності нами зроблено висновок, що на ТОВ «ЦЕМЕНТ» збільшення кредитів банку та кредиторської заборгованості, а також зменшення грошових коштів та поточних фінансових інвестицій призвело до зменшення коефіцієнта загальної ліквідності на 2,21. І лише збільшення запасів та дебіторської заборгованості привело до збільшення значення коефіцієнта загальної ліквідності на 0,71.

Таким чином, ми можемо рекомендувати керівництву підприємства звернути увагу на структуру джерел формування активів, а саме на структуру поточних зобов'язань, більш ретельно її вивчати та знайти шляхи її оптимізації що може привести до збільшення значення коефіцієнта загальної ліквідності, а це означає, що підприємство може значно покращити свій рівень платоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755–VI (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]: затверджений наказом Верховної Ради України №996-XIV від 16.07.1999 (із змінами та доповненнями). - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2015 року, частина 1 /Пер. з англ.: Ольховікова О.Л., Селезньов О.В., Зеніна О.О., Гик О.В., Біндер С.Г. - К.: Фенікс, 2014. - 852 с.
6. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), включаючи Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та тлумачення станом на 12 березня 2013 р. - Ч.1. - К., 2013. - 1272 с.
7. МСБО №39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.14 р. № 879 (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2013 року за № 336/22868 (зі змінами та доповненнями).

[Електронний ресурс]. / - Режим доступу: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/npsbu1/>

10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс]: затверджений наказом Міністерства фінансів України №237 від 08.10.1999 (із змінами та доповненнями). - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [Електронний ресурс]: затверджений наказом Міністерства фінансів України №237 від 08.10.1999 (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс]: затверджений наказом Міністерства фінансів України №290 від 29.11.1999 (із змінами та доповненнями). - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>

13. Аудит і ревізія підприємницької діяльності: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.05.0106 „Облік і аудит” / Ф.Ф. Бутинець та інші; за ред. Проф.. Ф.Ф. Бутинця – Житомир; ПП. „РУТА”, 2001 р., - 416С.

14. Аудит: Практичний посібник / А.Кузьмінський, Н. Кужельний, Е. Петрік, П. Савченко і інші; Під ред. А. Кузьмінського. – К.: «Учетінформ», 2000 г. - 283с.

15. Атамас П.Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посібник / П.Й. Атамас - 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 387 с.

16. Баканов М.И. Теория экономического анализа: учебник. [для студентов высших учебных заведений] / М.И. Баканов , А.Д. Шеремет. – М.: Финансы и статистика.,1997. – 416 с.

17. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М.Д. Білик // Фінанси підприємств. – 2006. – № 12. – С. 24-36. 13.

18. Береза С.Л. Облік і контроль грошових активів та дебіторської заборгованості: теорія і практика: Автореф.дис. канд..екон.наук: 08.06.04 /С.Л. Береза; Ін-т аграр. Економіки УААН. - К., 2003. - 20 с.
19. Бутинець Т.А., Чижевська Л.В., Береза С.П. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник для студентів вузів / Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза; За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ЖІТІ, 2000. – 672с.
20. Бутинець Ф.Ф., Герасимович А.М. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник /Ф.Ф. Бутинець, Ф.М. Герасимович / За ред. Ф.Ф. Бутинця. –7-е вид., доп. і перероб. – Ж.:Рута, 2006. – 832 с.
21. Горбачова О. М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / О. М. Горбачова, Л. В. Лахай. – Режим доступу : http://www.nbuuv.gov.ua/ejournals/PSPE/2009_1/Lahay_109.htm.
22. Головченко Н. В. Дослідження проблем обліку дебіторської заборгованості на підприємстві [Електронний ресурс] / Н. В. Головченко, О. О. Соглаєва. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/ 66079.doc.htm.
23. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі:[Практичний посібник] / С.Ф. Голов, В.М.Костюченко. – К.: Лібра, 2001. – 840 с
24. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – №. 1(59), Ч. 1.
25. Гнатенко Є.П. Щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file//D:econof_2013_10\(1\)](file//D:econof_2013_10(1)).
26. Гуня В.О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств / В.О. Гуня. // Економічний простір. – 2014. – № 19. – С. 124–131.

27. Дячук О.В., Новодворська В.В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством // Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. – 2013. – Вип. – Т. 10. – №. 3. – С. 243–251.
28. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємства в умовах фінансово-економічної кризи / Т.С. Єдинак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firearticles.com/economika>
29. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту : навч. посібн. / Н. А. Іванова, О. В. Ролінський. – К. : Центр учбової літератури, 2008 - 216 с.
30. Іванілов О.С., Смачило В.В., Дубровська Є.В. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №1. – С. 156-163.
31. Ізмайлова К. В.Сучасні технології фінансового аналізу: Навч. Посіб. - К.:МАУП, 2003. - 148 с.:
32. Карчова Н.В. Аналіз дебіторської заборгованості як інструмент підвищення ефективності аудиту / Н.В. Карчова // Управління розвитком. - 2011. - №2. - С. 112-118.
33. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности.-2-е изд., перераб. и доп.- М.: Финансы и статистика, 2000.- 512с.
34. Лівощко Т.В. Шляхи покращення управління дебіторською заборгованістю підприємства // Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_103.pdf. – 2014.
35. Лігоненко Л.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч.посіб. / Л.О. Лігоненко, Н.М. Новікова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 275 с.
36. Лисенко Н. Как управлять денежным потоком? Принципы использования концепции ТСМ в условиях ограниченных ресурсов / Н. Лисенко // Финансовый директор. – 2009. – № 4-5. – С.50-60.

37. Матицина Н.О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю / Н.О. Матицина // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 12. – С. 38–42.
38. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2003. – 278 с.: іл.
39. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 412с.
40. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги / Г. Нашкерська // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - № 11. - 135-140.
41. Новицька Н.В. Теоретичні аспекти понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість» // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 2. – С. 286–290.
42. Пінчук Т.А. Організаційно-методичні проблеми обліку дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / А.Т. Пінчук // Ефективна економіка – 2014. – № 10. – С. 36–41.
43. Пічугін П. «1С:Бухгалтерія: доступно для бухгалтера». Повний практичний посібник для сучасного бухгалтера. – Х.: фактор, 2004. – 452 с.
44. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
45. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. – 3-тє вид. перероб. і доп. – Київ: «Знання», 2008. – 630 с.
46. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – 654 с.
47. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
48. Сапаріна О.Ф., Кірілкіна О.Є. Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості // Глобальні та національні проблеми економіки / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 3, 2015. – С. 865-868.

49. Статівка М.Г. Особливості визнання та оцінки дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах відповідно до вимог мсфз / М.Г. Статівка // Управління розвитком збірник наукових робіт. - 2012. - № 3(124). - с. 117-120.
50. Сморганюк Т.П. та інші Внутрішній контроль в процесі управління виробництвом: Навчальний посібник - К, 2009 р- 284 с.
51. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – 2-ге вид., стер. – К.: Алерта, 2003. – 485 с.
52. Тищенко І. В. Основні проблеми обліку та внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості [Електронний ресурс] / І. В. Тищенко. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_NPN_2009/Economics/46769.doc.htm.
53. Тучак О. Управління дебіторською заборгованістю / О. Тучак // «Баланс». – Вінниця: «Баланс», 2012. – С. 19–24.
54. Феофанов Л.К., Денисов Д.В. Методичні підходи з організації обліку та аудиту кредиторської заборгованості на підприємстві // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №. 12. – С. 65–68.
55. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
56. Чабанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік: посібник / Н.В. Чабанова, Ю.А. Василенко. - К.: Академія, 2009. - 672 с.
57. Чауш Б.М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / Б.М. Чауш. - Режим доступу: <http://intkonf.org/chaush-bm-oblik-ta-analiz-debitorskoyi-zaborgovanosti-v-sistemi-upravlinnya-pidpriemstvom/>
58. Шиян Д.В., Строченко Н.І. Фінансовий аналіз: Навч. Посібн. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 240с.
59. Шмичкова Ю.І. Концепція вдосконалення системи аудиту оподаткування прибутку в Україні/ Ю.І. Шмичкова // Ефективна економіка. - 2015. - №11. - с. 40-44.
60. Щурик М.В., Буряк П.Ю., Гарасим М.П. та ін. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: “Хай-Тек Прес”, 2010. – 376 с.

61. Яременко Л.М. Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства / Л.М. Яременко // Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів. – 2017. – Вип. 32/1. – С. 123-130.
62. Яременко Л.М. Особливості обліку дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах / Л.М. Яременко // Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів. – 2016. – Вип. 29/2. – С. 343-347.